TIESAS RĪKOJUMS (astotā palāta)

2025. gada 26. februārī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesas Reglamenta 99. pants – Atbilde, kas skaidri izriet no judikatūras vai kas nerada nekādas pamatotas šaubas – Konvencija, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu – 54. pants – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pants – *Ne bis in idem* princips – Piemērošanas joma – Spriedums, ar kuru nosaka personas ievietošanu iestādē, kas paredzēta likumpārkāpējiem ar garīgās veselības traucējumiem – Izpildes atlikšana ar nosacījumu, ka šī persona saņem medicīnisku ārstēšanu

Lietā C-766/24

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios)* (Pirejas pirmās instances tiesa (Pirejas Krimināllietu palāta, lemjot triju tiesnešu sastāvā)) iesniegusi ar 2024. gada 26. februāra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2024. gada 5. novembrī, kriminālprocesā pret

AB,

piedaloties:

Eisaggelia Protodikon Peiraia,

CD,

EF,

GH,

IJ,

KL,

TIESA (astotā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs S. Rodins [*S. Rodin*], trešās palātas priekšsēdētājs K. Likurgs [*C. Lycourgos*] (referents) un tiesnese O. Spinjana-Matei [*O. Spineanu-Matei*],

ģenerāladvokāts: A. Bjondi [*A. Biondi*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

* Tiesvedības valoda – grieķu.

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu saskaņā ar Tiesas Reglamenta 99. pantu lemt, izdodot motivētu rīkojumu,

izdod šo rīkojumu.

Rīkojums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz *ne bis in idem* principa interpretāciju Savienības tiesībās.

2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar kriminālprocesu, kas ierosināts pret AB par tīšu ugunsgrēka izraisīšanu.

Atbilstošās tiesību normas

3 Konvencijas, ar ko īsteno Šengenas Nolīgumu (1985. gada 14. jūnijs) starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām (OV 2000, L 239, 19. lpp.), kas parakstīta 1990. gada 19. jūnijā Šengenā un stājās spēkā 1995. gada 26. martā (turpmāk tekstā – "Šengenas konvencija"), 54. pantā noteikts:

"Personu, kuras sakarā vienā Līgumslēdzējā Pusē ir pieņemts galīgais tiesas spriedums, nedrīkst par to pašu nodarījumu saukt pie atbildības citā Līgumslēdzējā Pusē, ar noteikumu, ka notiesāšanas gadījumā sods jau ir izciests, to izcieš vai to vairs nevar izpildīt atbilstīgi tās Līgumslēdzējas Puses tiesību aktiem, kurā spriedums pieņemts."

Tiesvedība pamatlietā un prejudiciālie jautājumi

4 2018. gada 15. decembrī AB, kas dzīvo Vīnē (Austrija), ar nodomu aizdedzināja kuģi Glifadas (Grieķija) piestātnē. Ugunsgrēkā šis kuģis tika iznīcināts un vēl divi citi tika sabojāti.

5 Par šiem nodarījumiem pret AB tika sākta kriminālvajāšana gan Grieķijā, gan Austrijā.

6 Pēc lietas izskatīšanas pēc būtības *Landesgericht Wiener Neustadt* (Vīnerneištates apgabaltiesa, Austrija) 2020. gada 18. februārī pasludināja spriedumu (turpmāk tekstā – "2020. gada 18. februāra spriedums"), kurā tā atzina, ka AB ir izdarījusi tai inkriminētās darbības un ka gadījumā, ja apsūdzētā nebūtu uzskatāma par personu, kas nav saucama pie krimināatbildības, šīs darbības būtu kvalificējamas kā Austrijas Krimināalkodeksa 169. panta 1. punktā paredzētais noziedzīgais nodarījums – ļaunprātīga dedzināšana, par kuru var sodīt ar brīvības atņemšanu uz laiku, kas pārsniedz vienu gadu. Tomēr tiesa apsūdzēto atzina par personu, kas nav saucama pie krimināatbildības, jo viņa bija rīkojusies akūtas psihozes ietekmē, ciešot no šizofrēnijas.

7 Šī tiesa arī konstatēja, ka AB sava psihiskā stāvokļa dēļ var izdarīt citus noziedzīgus nodarījumus. Līdz ar to tā noteica viņas ievietošanu iestādē, kas paredzēta likumpārkāpējiem, kuri slimo ar psihiatriskām slimībām.

8 Tomēr šī pati tiesa šim ievietošanas [ārstniecības iestādē] pasākumam noteica nosacītu izpildes atlikšanu ar piecu gadu pārbaudes laiku. Šīs izpildes atlikšanas nosacījumi ietver AB pienākumu, pirmkārt, veikt farmaceitisku ārstēšanos, kas regulāri – vismaz reizi mēnesī – ir jāpārbauda, kā arī pastāvīgu psihoterapeitisku ārstēšanu un, otrkārt, ik pēc četrām nedēļām saņemt psihiatrisku ārstēšanu tiesu psihiatriskajā centrā. AB ievēroja šos nosacījumus vismaz līdz 2022. gada 6. decembrim.

9 Pēc tam, kad Austrijas prokuratūra un AB atteicās izmantot tām pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus, 2020. gada 18. februāra spriedums kļuva galīgs.

10 *Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios)* (Pirejas pirmās instances tiesa (Pirejas Krimināllietu palāta, lemjot triju tiesnešu sastāvā), Grieķija), kas ir iesniedzējtiesa, AB ar advokāta starpniecību lūdz izbeigt pret viņu Grieķijā ierosināto kriminālprocesu. Galvenokārt viņa izvirza iebildi par *res judicata*. 2020. gada 18. februāra spriedums, kas attiecas uz tiem pašiem nodarījumiem kā pamatlietā aplūkotie, esot notiesājošs spriedums, kuram esot piemērojams Šengenas konvencijas 54. pants un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 50. pants. Pakārtoti apsūdzētā apgalvo, ka viņa nav saucama pie kriminālatbildības par viņai inkriminētajiem nodarījumiem.

11 Prokurore, kuru atbalsta civilprasītāji civilprocesā, proti, attiecīgo kuģu īpašnieki, apgalvo, ka šis spriedums nav notiesājošs, jo *Landesgericht Wiener Neustadt* (Vīnerneištates apgabaltiesa) nosprieda, ka faktu norises laikā AB nebija spriestspējīga, un līdz ar to noteica terapeitisku pasākumu.

12 Iesniedzējtiesa norāda, ka ar šo spriedumu šim pasākumam turklāt ir piemērota nosacīta izpildes atlikšana. Ņemot vērā visus šos elementus, šī tiesa pauž šaubas par Hartas 50. pantā nostiprinātā *ne bis in idem* principa interpretāciju.

13 Šādos apstākļos *Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios)* (Pirejas pirmās instances tiesa (Pirejas Krimināllietu palāta, lemjot triju tiesnešu sastāvā)) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai *ne bis in idem* princips ir piemērojams arī citas Savienības dalībvalsts krimināltiesas galīgam vai neatsaucamam spriedumam pēc kriminālvajāšanas par tiem pašiem nodarījumiem, kurā šī tiesa pēc lietas faktisko apstākļu pārbaudes un pamatojoties uz konstatējumu, ka apsūdzētais nav saucams pie krimināltatbildības, atzīstot, ka viņš ir izdarījis tam inkriminēto noziedzīgo nodarījumu, tomēr viņam piemēro terapeitisku pasākumu, proti, ievietošanu iestādē, kas paredzēta likumpārkāpējiem ar garīgās veselības traucējumiem, un tas nozīmē apsūdzētā brīvības atņemšanu pret viņa gribu? Citiem vārdiem, vai noteiktais terapeitiskais pasākums ir "sods" un vai šādā gadījumā spriedums ir uzskatāms par "notiesājošu"?

2) Vai atbilde uz iepriekšējo jautājumu ir citāda, ja attiecībā uz minētajā spriedumā noteikto terapeitisko pasākumu spriedumā ir paredzēti nosacījumi šī pasākuma izpildes nosacītai atlikšanai, kurus apsūdzētais izpilda?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

14 Saskaņā ar Tiesas Reglamenta 99. pantu, ja atbilde uz uzdoto jautājumu skaidri izriet no judikatūras vai ja atbilde uz prejudiciālo jautājumu nerada nekādas pamatotas šaubas, Tiesa pēc tiesneša referenta priekšlikuma un pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas jebkurā brīdī var lemt, izdodot motivētu rīkojumu.

15 Šajā lietā ir jāpiemēro šī tiesību norma.

16 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ar LESD 267. pantu iedibinātajā sadarbības starp valstu tiesām un Tiesu procedūrā Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas ļautu izlemt tās izskatīšanā esošo strīdu. No šāda viedokļa raugoties, Tiesai attiecīgā gadījumā ir jāpārformulē tai uzdotie jautājumi. Turklāt Tiesai var nākties ņemt vērā tādas Savienības tiesību normas, uz kurām valsts tiesa prejudiciālā jautājuma izklāstā nav atsaukusies. Proti, Tiesa var sniegt iesniedzējtiesai visus interpretācijas elementus, kas tai var būt noderīgi, izspriežot izskatāmo lietu, neatkarīgi no tā, vai šī tiesa uzdotā jautājuma formulējumā uz tiem ir atsaukusies. Šajā ziņā Tiesai no visas valsts tiesas sniegtās informācijas un tostarp no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu daļas ir jānošķir tie Savienības tiesību elementi, kuriem ir nepieciešama interpretācija, ņemot vērā strīda priekšmetu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2024. gada 4. oktobris, *Confédération paysanne* (Melones un tomāti no Rietumsahāras), C-399/22, EU:C:2024:839, 40. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

17 Šajā lietā no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka attiecībā uz AB ir pieņemts galīgais nolēmums Austrijā, proti, dalībvalstī, kurai ir piemērojama Šengenas konvencija. Pret šo personu par tiem pašiem nodarījumiem kriminālvajāšanu veic arī cita dalībvalsts, kurai ir piemērojama Šengenas konvencija. Tātad situācija pamatlietā ietilpst Šengenas konvencijas 54. panta piemērošanas jomā, saskaņā ar kuru "personu, kuras sakarā vienā Līgumslēdzējā Pusē ir pieņemts galīgais tiesas spriedums, nedrīkst par to pašu nodarījumu saukt pie atbildības citā Līgumslēdzējā Pusē, ar noteikumu, ka notiesāšanas gadījumā sods jau ir izciests, to izcieš vai to vairs nevar izpildīt atbilstīgi tās Līgumslēdzējas Puses tiesību aktiem, kurā spriedums pieņemts".

18 No pastāvīgās judikatūras arī izriet, ka Šengenas konvencijas 54. pants ir jāinterpretē, ņemot vērā Hartas 50. pantu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2023. gada 12. oktobris, *INTER CONSULTING*, C-726/21, EU:C:2023:764, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).

19 Šādos apstākļos iesniedzējtiesas uzdotie jautājumi būtībā ir par to, vai Šengenas konvencijas 54. pants, lasot to kopsakarā ar Hartas 50. pantu, jāinterpretē tādējādi, ka tajā liegts dalībvalstij sākt kriminālvajāšanu pret personu, kura tiek turēta aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, ja citas dalībvalsts tiesa ar likumīgā spēkā stājušos spriedumu ir konstatējusi, ka šī persona ir izdarījusi tos pašus nodarījumus, par kuriem tika veikta šī kriminālvajāšana, ir atzinusi minēto personu par tādu, kas nav saucama pie krimināLatbildības psihiatrisku traucējumu dēļ, un ir noteikusi šīs personas ievietošanu iestādē, kas paredzēta likumpārkāpējiem ar garīgās veselības traucējumiem, un šis ievietošanas pasākums ir nosacīti atlikts ar piecu gadu pārbaudes laiku, kura nosacījumi par to, ka personai jāsaņem medicīniska ārstēšana, ir ievēroti.

20 Pirmām kārtām, no Šengenas konvencijas 54. panta izriet, ka šis pants ir piemērojams ne tikai gadījumā, kad persona ir notiesāta, bet vispārīgāk jebkurai situācijai, kad attiecībā uz personu ir pieņemts galīgs tiesas spriedums.

21 Šajā ziņā Tiesa jau ir nospriedusi, ka Šengenas konvencijas 54. panta mērķis ir personai, attiecībā uz kuru ir pasludināts spriedums un kura ir izcietusi sodu vai arī kura līgumslēdzējā valstī attiecīgi ir galīgi attaisnota, garantēt, ka tā var brīvi pārvietoties Šengenas telpā, nebaidoties no kriminālvajāšanas par tiem pašiem nodarījumiem citā līgumslēdzējā valstī (spriedums, 2023. gada 14. septembris, *Volkswagen Group Italia* un *Volkswagen Aktiengesellschaft*, C-27/22, EU:C:2023:663, 81. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

22 Tāpat saskaņā ar Hartas 50. pantu nevienu nedrīkst atkārtoti tiesāt vai sodīt krimināllietā par nodarījumu, par kuru viņš saskaņā ar tiesību aktiem Savienībā jau ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu.

23 Šajā ziņā jāatgādina, ka uz *ne bis in idem* principa piemērošanu ir attiecināms dubultnosacījums, proti, pirmkārt, jābūt agrākam galīgajam nolēmumam ("*bis*" nosacījums), un, otrkārt, agrākam nolēmumam un vēlākai krimināvajāšanai vai nolēmumiem jāattiecas uz tiem pašiem faktiem ("*idem*" nosacījums) (spriedums, 2024. gada 25. janvāris, *Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova*, C-58/22, EU:C:2024:70, 47. punkts un tajā minētā judikatūra).

24 Pirmkārt, "*idem*" nosacījums šajā gadījumā ir izpildīts, jo iesniedzējtiesa ir konstatējusi, ka fakti, attiecībā uz kuriem tika pasludināts 2020. gada 18. februāra spriedums, un fakti, uz kuriem attiecas krimināprocess pamatlietā, ir vieni un tie paši.

25 Otrkārt, runājot par "*bis*" nosacījumu – lai tiesas nolēmumu varētu uzskatīt par tādu, ar kuru ir pieņemts galīgs nolēmums par nodarījumiem, kas ir izvērtēti otrā procedūrā, ir nepieciešams, ne tikai lai šis nolēmums būtu kļuvis galīgs, bet arī lai tas būtu pieņemts pēc lietas novērtējuma pēc būtības (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2016. gada 29. jūnijs, *Kossowski*, C-486/14, EU:C:2016:483, 42. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2023. gada 14. septembris, *Volkswagen Group Italia* un *Volkswagen Aktiengesellschaft*, C-27/22, EU:C:2023:663, 58. punkts un tajā minētā judikatūra).

26 Tā tas ir šajā gadījumā. Proti, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka pret AB Austrijā tika sākta krimināvajāšana, kuras noslēgumā tika pasludināts 2020. gada 18. februāra spriedums, kas ir kļuvis galīgs. Iesniedzējtiesa norāda, ka šis spriedums ir pieņemts pēc lietas izskatīšanas pēc būtības un ietver, pirmkārt, konstatējumu, ka apsūdzētā ir izdarījusi darbības, kuras, ja viņa netiktu atzīta par personu, kas nav saucama pie krimināatbildības, būtu uzskatāmas par noziedzīgu nodarījumu – ļaunprātīgu dedzināšanu, un, otrkārt, novērtējumu par to, vai apsūdzēto personu var saukt pie krimināatbildības.

27 Otrām kārtām, šīs lietas apstākļos nav jānosaka, vai spriedums, ar kuru tiek noteikta personas ievietošana iestādē, kas paredzēta likumpārkāpējiem ar garīgās veselības traucējumiem, kopā ar nosacītu soda izpildes atlikšanu ir "notiesāšana" kopā ar "sodu" Šengenas konvencijas 54. panta izpratnē.

28 Proti, Tiesa jau ir nospriedusi, ka šajā pantā nosacījums par to, ka "sods" jau ir izciests, to izcieš vai to vairs nevar izpildīt atbilstīgi izcelsmes līgumslēdzējas valsts tiesību aktiem (turpmāk tekstā – "izpildes nosacījums"), ir paredzēts tikai "notiesāšanas" gadījumā. Līdz ar to norādi uz "sodu" nevarētu interpretēt tādējādi, ka minētā panta piemērojamība citos gadījumos, izņemot notiesāšanas gadījumu, ir pakārtota papildu nosacījumam (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 29. jūnijs, *Kossowski*, C-486/14, EU:C:2016:483, 40. un 41. punkts).

29 Šajā gadījumā ir skaidrs, ka tad, ja 2020. gada 18. februāra spriedums attiecībā uz AB ietver "notiesāšanu" kopā ar "sodu" Šengenas konvencijas 54. panta izpratnē, izpildes nosacījums ir izpildīts. Proti, Tiesa ir nospriedusi, ka sods, kas ir piespriests nosacīti, ir "sods" minētā 54. panta izpratnē. No brīža, kad notiesājošs spriedums kļūst izpildāms, un pārbaudes laikā šāds sods ir uzskatāms par tādu, kas ir "izpildes stadijā". Līdz ar to, beidzoties pārbaudes laikam, sods minētās normas izpratnē ir uzskatāms par "izciestu" (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2007. gada 18. jūlijs, *Kretzinger*, C-288/05, EU:C:2007:441, 42. punkts).

30 Šajā ziņā jāuzskata, ka saskaņā ar iesniedzējtiesas norādīto pamatlietā aplūkotie nosacītās izpildes atlikšanas nosacījumi par to, ka personai jāsaņem medicīniska ārstēšana, tika izpildīti vismaz līdz 2022. gada 6. decembrim. Turklāt no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu neizriet, ka AB vēlāk būtu pārkāpusi šos nosacījumus vai ka šāda pārkāpuma dēļ viņa nebūtu ievietota iestādē, kas paredzēta likumpārkāpējiem ar garīgās veselības traucējumiem.

31 Tāpēc, pat pieņemot, ka 2020. gada 18. februāra spriedumā ir ietverta "notiesāšana" ar "sodu" Šengenas konvencijas 54. panta izpratnē, šāds "sods" šī panta izpratnē būtu bijis "izciests" gadījumā, ja pārbaudes laiks būtu beidzies, nepārkāpjot nosacītas izpildes atlikšanas nosacījumus, vai arī tas būtu "izciests" minētā panta izpratnē gadījumā, ja AB šāda pārkāpuma dēļ būtu ievietota iestādē, kas paredzēta likumpārkāpējiem ar garīgās veselības traucējumiem.

32 Lai sniegtu pilnīgu atbildi iesniedzējtiesai, jāpiebilst, ka Hartas 50. pantā nostiprinātā *ne bis in idem* principa piemērošanas ierobežojums var tikt attaisnots, pamatojoties uz tās 52. panta 1. punktu (spriedums, 2023. gada 14. septembris, *Volkswagen Group Italia* un *Volkswagen Aktiengesellschaft*, C-27/22, EU:C:2023:663, 87. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

33 Tomēr, kā norādīts šī rīkojuma 17. punktā, pamatlietā aplūkotā situācija ietilpst Šengenas konvencijas 54. panta piemērošanas jomā. Taču šajā pantā nav paredzēti citi *ne bis in idem* principa ierobežojumi kā vien notiesājoša sprieduma gadījumā paredzētais izpildes nosacījums, kuru Tiesa ir atzinusi par saderīgu ar Hartas 50. pantu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 27. maijs, *Spasic*, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, 55. un 74. punkts). Tāpēc Hartas 52. pantam šajā gadījumā nav nozīmes.

34 Ņemot vērā visus šos apsvērumus, uz uzdotajiem jautājumiem jāatbild, ka Šengenas konvencijas 54. pants, lasot to kopsakarā ar Hartas 50. pantu, jāinterpretē tādējādi, ka tajā liegts dalībvalstij sākt kriminālvajāšanu pret personu, kura tiek turēta aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, ja citas dalībvalsts tiesa ar likumīgā spēkā stājušos spriedumu ir konstatējusi, ka šī persona ir izdarījusi tos pašus noziedzīgos nodarījumus, par kuriem tika veikta šī kriminālvajāšana, ir atzinusi minēto personu par tādu, kas nav saucama pie kriminālatbildības psihiatrisku traucējumu dēļ, un ir noteikusi pienākumu šo personu ievietot iestādē, kas paredzēta likumpārkāpējiem ar garīgās veselības traucējumiem, un ievietošanas šādā iestādē pasākuma izpilde ir nosacīti atlikta ar piecu gadu pārbaudes laiku, ja ir ievēroti šādas izpildes atlikšanas nosacījumi par to, ka personai jāsaņem medicīniska ārstēšana.

Par tiesāšanās izdevumiem

35 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (astotā palāta) nospriež:

Konvencijas, ar ko īsteno Šengenas Nolīgumu (1985. gada 14. jūnijs) starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, kas parakstīta 1990. gada 19. jūnijā Šengenā un stājās spēkā 1995. gada 26. martā, 54. pants, lasot to kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pantu,

jāinterpretē tādējādi, ka

tajā liegts dalībvalstij sākt kriminālvajāšanu pret personu, kura tiek turēta aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, ja citas dalībvalsts tiesa ar likumīgā spēkā stājušos spriedumu ir konstatējusi, ka šī persona ir izdarījusi tos pašus noziedzīgos nodarījumus, par kuriem tika veikta šī kriminālvajāšana, ir atzinusi minēto personu par tādu, kas nav saucama pie kriminālatbildības psihiatrisku traucējumu dēļ, un ir noteikusi pienākumu šo personu ievietot iestādē, kas paredzēta garīgi slimiem likumpārkāpējiem, un ievietošanas šādā iestādē pasākuma izpilde ir nosacīti atlikta ar piecu gadu pārbaudes laiku, ja ir ievēroti šādas izpildes atlikšanas nosacījumi par to, ka personai jāsaņem medicīniska ārstēšana.

[Paraksti]